

1981/82:104

Tisdagen den 23 mars

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

2 § Andre vice talmannen meddelade att ansökan inkommit från *Lena Öhrsvik* om ytterligare ledighet från uppdraget som riksdagsledamot på grund av sjukdom för tiden den 25 mars–den 16 april.

Erforderlig ledighet beviljades.

Andre vice talmannen anmälde att *Georg Karlsson* (s) även fortsättningsvis skulle tjänstgöra som ersättare för *Lena Öhrsvik*.

3 § Meddelande om svar på interpellationerna 1981/82:155, 156, 160 och 163

Anf. 1 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Fyra interpellationer som har ställts till mig kan inte besvaras inom den i riksdagsordningen 6 kap. 1 § föreskrivna tiden fyra veckor. Skälet är bl. a. svårigheter att finna en för alla parter lämplig tid för besvarande.

Stig Josefsons interpellation om värderingen av förmån av fri bostad på jordbruksfastighet besvaras den 29 mars. Kjell Nilssons interpellation om problemen i bryggeribranschen, Margareta Gards om beskattningen av inkomst vid uthyrning av fritidshus samt Bertil Jonassons om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för förlust på grund av medlemslån och likvidlån besvaras den 19 april.

*Om den offentliga
utgiftsutvecklingen***4 § Svar på fråga 1981/82:302 om den offentliga utgiftsutvecklingen****Anf. 2** Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Carl Bildt har frågat om jag anser att det nu skett ett sådant trendbrott i den offentliga utgiftsökningen att ökningstakten fortsättningsvis kan beräknas uppgå till 1 % realt per år.

Under större delen av efterkrigstiden har de offentliga utgifterna realt ökat med 6 à 7 %. Denna utveckling är inte långsiktigt hållbar, och att bryta den har jag sett som ett viktigt mål för regeringens besparingsarbete. Det är därför med tillfredsställelse som jag kan konstatera att ett kraftigt trendbrott åstadkommits. Enligt den preliminära nationalbudgeten ökade de totala offentliga utgifterna 1981 med 3,5 %. För innevarande år beräknas ökningen uppgå till något över 1 %.

I den referenskalkyl för de offentliga utgifterna för perioden 1981–1985 som utförts i avstämningen av 1980 års långtidsutredning ökar de offentliga utgifterna exkl. ränta med drygt 1 % per år. Inkl. räntor uppgår ökningen till 2,5 % per år.

Kalkylen bygger bl. a. på antagandet att den statliga konsumtionen nedbringas med 1 % om året samt att den kommunala tillväxten ansluter sig till 1-procentsmålet fr. o. m. 1983. I övrigt inkluderar kalkylen de besparingsåtgärder som regeringen aviserat i årets finansplan.

Kalkylen inrymmer inte några nya utgiftsåtaganden, vilket bl. a. innebär att alla icke indexbundna transfereringar är oförändrade i kronor räknat. Kalkylen liknar i detta avseende den som brukar utföras i långtidsbudgeten.

Erfarenheten visar att dessa kalkyler även vid en restriktiv utgiftspolitik underskattar den verkliga utvecklingen. Nya utgifter tillkommer med nödvändighet. Jag delar därför långtidsutredningens bedömning att det krävs fortsatta besparingsåtgärder för att vi skall kunna klara referenskalkylens utgiftstakt.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att en betydande del av det besparingsarbete som nu bedrivs minskar de framtida automatiska utgiftsökningarna. Många av de åtgärder som vidtas nu bär sålunda frukt i form av minskade utgiftsökningar i framtiden.

Sammanfattningsvis har ett trendbrott åstadkommits i den offentliga utgiftstillväxten. Besparingsarbetet måste emellertid fortsätta, och det är min strävan att detta på sikt skall föra oss ned till en ökning av de totala offentliga utgifterna med 1 % om året.

Anf. 3 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka ekonomi- och budgetministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag ställde frågan var självfallet den diskrepans som förekommer mellan långtidsutredningens s. k. referenskalkyl i denna viktiga fråga och vad regeringen och ekonomi- och budgetministern har anfört i olika

sammanhang om möjligheterna att nu åstadkomma den tämligen dramatiska brytning av trenderna när det gäller de offentliga utgifterna som jag tror att vi är helt överens om erfordras.

I sitt svar har ekonomi- och budgetministern nu en något mer ödmjuk inställning till denna problematik än den som fanns i hans anförande i riksdagens finansdebatt för två veckor sedan. Jag tror att det tyvärr kommer att visa sig att det är något svårare att gå från 3,5 % 1981 till 1 % 1982. Men låt oss utgå från att ekonomi- och budgetministern klarar detta, och låt oss åtminstone lova att vi skall ge allt stöd som kan ges i strävandena.

Lyckas man hålla detta under 1981, 1982, 1983, 1984 och 1985, så är det klart att vi hamnar i en finansiell position för den offentliga sektorn som är bättre än vad långtidsutredningen har räknat med. Då förändras också åtskilliga av de finansiella kalkyler som nu ligger till grund för bl. a. regeringens beslut att höja arbetsgivaravgifterna med 2 % 1983 och därefter, får man anta, med ca 4 % under de kommande åren.

Den kompletterande fråga som jag självfallet vill ställa till ekonomi- och budgetministern rör den sista meningen i hans svar. Han säger där att det är hans "strävan att detta på sikt skall föra oss ned till en ökning av de totala offentliga utgifterna med 1 % om året". Det förefaller litet märkligt att sätta målet "på sikt", när det tidigare i svaret klart anges att detta är vad man kommer att uppnå under innevarande år, dvs. 1982. Jag vill bara be om budgetministerns förtydligande, att detta "på sikt" är att tyda så, att det är hans ambition att denna siffra också skall gälla för de resterande åren fram mot mitten av 1980-talet.

Anf. 4 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag sade i den ekonomiska debatten och även i detta svar att det inom den offentliga sektorn har skett en dramatisk brytning i utgiftstakten från 1970-talet och fram till den tid vi nu upplever. Får jag då citera exakt vad jag sade i den ekonomiska debatten, eftersom Carl Bildt refererar något till det jag yttrade vid det tillfället. Det torde vara följande stycke som Carl Bildt avser:

"Dessutom har vi tagit itu med den offentliga utgiftsexpansionen. 1982 växer den konsoliderade offentliga sektorns utgifter bara med en dryg procent i fasta priser. Det är ett dramatiskt trendbrott mot 1970-talets ca 6 %. Ökningstakten ligger lägre än den möjliga BNP-ökningen, vilket skapar utrymme för andra aktiviteter än dem som finansieras över det allmännas budgetar."

Jag tror inte, herr talman, att det finns någon anledning att ändra på det uttalandet. Det är faktiskt – det sade också Carl Bildt – en dramatisk förändring i förhållande till de 6 % som vi hade under 1970-talet. Vi kan naturligtvis tvista något om huruvida det är möjligt att komma ned till ökningstakten 1 % under 1982 eller ej. Det finns en rad osäkra faktorer, som varken Carl Bildt eller jag kan göra något uttalande om i början av året. Men att de faktorer är riktiga som är invägda i finansplanen tycker jag all

*Om handläggning-
en av flykting-
ärenden*

sannolikhet talar för. Det är också i enlighet med vad jag har redovisat i svaret på Carl Bildts fråga.

När det i sista meningen i svaret talas om "på sikt", så är det framför allt min förhoppning att vi 1983 skall ha ökningstakten 1 %. Det står faktiskt också i svaret "drygt 1 %".

Anf. 5 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag tror inte att det föreligger några större meningsmotsättningar mellan ekonomi- och budgetministern och mig. Syftet med min fråga har framför allt varit att få fastslaget att det är ekonomi- och budgetministerns och därmed regeringens bestämda förhoppning och vilja att man med de åtgärder som kommer att krävas i form av en restriktiv prövning av tillkommande utgiftsbehov och en utomordentligt restriktiv budgetbehandling inför kommande år skall åstadkomma en offentlig utgiftsökning som icke överstiger 1 % realt per år under tiden fram till 1985. Jag kan inte finna annat än att budgetministern här har instämt i just detta – med de konsekvenser det har för övriga delar av den ekonomiska politiken och skattepolitiken – och för det är jag tacksam.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1981/82:297 om handläggningen av flyktingärenden

Anf. 6 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist har mot bakgrund av att en viss syrisk medborgare har vägrats asyl i Sverige, samtidigt som alla polska medborgare som söker asyl här eller som av andra skäl inte nu önskar återvända till Polen får stanna här, frågat mig vilka kriterier som ligger bakom regeringens så uppenbart skilda bedömningar av olika flyktingfall.

Jag kan bl. a. av sekretessskäl naturligtvis inte här diskutera ett enskilt fall.

Utländsk medborgare får enligt utlänningslagen inte sändas till land där han eller hon riskerar politisk förföljelse. Vidare skall en utlänning, som inte är flykting men som ändå på grund av de politiska förhållandena i sitt hemland inte vill återvända dit och som kan åberopa tungt vägande omständigheter till stöd för detta, inte utan särskilda skäl vägras rätt att vistas i Sverige, om utlänningslagen behöver skydd här. Därav följer att en utlänning som riskerar fängelsestraff i sitt hemland för politisk verksamhet får stanna i Sverige.

Vid tillämpningen av utlänningslagen måste självfallet förhållandena i det aktuella landet tillmätas avgörande betydelse. Beslut fattas efter en individuell bedömning i varje enskilt fall. Den enskildes egna uppgifter bedöms bl. a. mot bakgrund av vad som är känt om situationen i hemlandet.

Ofta kompletteras det enskilda ärendet med särskild information från våra beskickningar.

När det gäller Polen har regeringen gjort den bedömningen att ingen under de rådande politiska förhållandena där mot sin vilja skall tvingas återvända. Denna bedömning grundar sig på osäkerheten om vad som kan hända den som tvingas återvända dit.

Vad däremot gäller Syrien är informationen och rapporteringen omfattande. Regeringen har en mycket klar bild av förhållandena där och har därför helt andra möjligheter att bedöma de individuella skäl som anförs och i vilka fall den enskilde kan komma att råka illa ut.

Anf. 7 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för svaret på min fråga.

Jag måste tyvärr säga att jag tycker att det är ett märkligt svar. Det är klart att man inte här kan diskutera enskilda fall. Jag har nämnt den unge kurden från Uppsala bara som ett exempel. Det finns mängder av andra exempel som jag skulle kunna peka på. Jag kan nämna latinamerikanska flyktingar, andra kurder, assyrier från Mellanöstern liksom de tunisiska fackföreningsmän som vi vet försvann sedan vi skickat dem tillbaka till Tunisien. Det finns alltså massor av exempel på att vi har slängt ut folk som har råkat illa ut och där vi har haft tungt vägande bevis för att de skulle råka illa ut. När det gäller det här aktuella fallet vet vi att den unge mannen hade att vänta sig ett tioårigt fängelsestraff.

Det är exempel som dessa som gör mig förbryllad och som föranleder min fråga. I svaret citeras utlänningslagen, vilket är vanligt i sådana här fall. Där talas om att varje enskilt fall skall bedömas, att det skall vara individuell prövning, osv.

Den siffra som har nämnts när det gäller de polacker som har fått stanna är 1 300 eller någonting sådant. Det är en uppgift som cirkulerat i pressen. Vem har prövat varje individuellt fall i det sammanhanget? Vem har gjort undersökningarna, vem har kollat upp deras uppgifter och sett till att de verkligen har skäl på grund av förföljelse att få stanna här?

Det är ju här den stora diskrepansen kommer fram, Karin Andersson. Här kan man utan vidare på ett bräde bevilja över 1 000 utländska medborgare uppehållstillstånd och arbetstillstånd och ge dem möjligheter att få socialvård, sjukvård osv. Statens invandrarverk har t. o. m. skickat ut ett fint papper på polska, där det talas om vart man skall vända sig och hur man skall se till att få möjligheter att använda det svenska samhällets alla resurser. När gavs det ut ett sådant här blad på kurdiska eller för den delen på spanska? Varför kunde man inte låta de tusentals chilensare som varit utsatta för förföljelse i Pinochets Chile stanna i en klump? Där var det individuell prövning.

Min fråga kvarstår helt och hållet obesvarad. Vilka kriterier har tillämpats? Vad hotar dessa polacker i Polen? Vet ni det? Hotas de av tortyr, avrättningar eller långvariga fängelsestraff? Har ni kollat dessa individuella fall och verkligen följt upp detta? Det är där den stora skillnaden ligger, och

*Om handläggning-
en av flyktning-
ärenden*

det har inte kommit något som helst tillfredsställande svar eller utredande besked.

Anf. 8 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Jag tycker att jag ganska klart redogjorde för hur regeringen bedömt situationen i Polen. Man följer händelseutvecklingen där mycket noga och har bedömt situationen vara sådan att det f. n. inte är möjligt att sända en polsk medborgare tillbaka till Polen mot hans vilja. Man kan nämligen inte med säkerhet säga att vederbörande inte råkar ut för förföljelser. Man vet helt enkelt för litet om situationen. Det är osäkerheten i sig som är ett skäl, och det sade jag också i mitt svar. Därmed är utlänningslagens bestämmelser uppfyllda.

Risken för politisk förföljelse kan inte uteslutas, men varje enskilt fall prövas för sig. Invandrarverket, som bedömer de här enskilda ansökningarna, har mycket klart för sig vilka skäl som åberopas, vilket kan bli aktuellt i ett senare skede. Men just nu när regeringen intagit denna allmänna inställning är det osäkerheten om vad som kan komma att drabba dem hemma som varit avgörande.

Sedan tar Oswald Söderqvist upp andra länder. Bortsett från den aktuella situation som frågan gällde har han tagit upp bl. a. Chile. Där var det egentligen en likartad situation i början. Efter Pinochets maktövertagande gjorde den osäkerhet som rådde att chilensarna fick stanna kvar här.

När situationen sedermera blev klarare och man kunde bedöma vilka risker som finns, beroende på vilken bakgrund vederbörande har, så finns det flyktingar som vi har bedömt utan risk kan komma tillbaka till Chile. Det har också visat sig vara riktigt.

Jag vet inte något fall där någon som blivit förpassad eller utvisad från Sverige har råkat ut för allvarligare repressalier.

Anf. 9 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Vad beträffar det sista kan jag bara hänvisa än en gång till de tunisiska fackföreningsledarna, som helt enkelt försvann i Tunisien. Det flygplan som skulle sätta av dem gick ned på en annan flygplats, där tunisisk säkerhetspolis tog hand om dem och där de försvann.

Vi har haft fall i Chile där folk skickats tillbaka och försvunnit. Det finns alltså exempel på det.

Men jag tycker att det är ganska beklämmande att höra det här anförandet av invandrarministern. Man kan ju ändå jämföra situationer i olika länder och vad som kan tänkas drabba vederbörande människor. Vad jag vet har det ännu inte påvisats några fall av avrättningar i Polen. Det har inte påvisats något fall av tortyr eller någonting sådant.

Men det är ju fel när invandrarministern säger att det är en individuell prövning för dessa polacker.

Det står i cirkulärskrivelsen från invandrarverket: Polska medborgare som anlant till Sverige direkt från Polen får stanna.

Det är alltså inte någon individuell prövning, utan alla dessa polacker får stanna.

Jag måste tolka detta så att man gör olika bedömningar när det gäller olika fall och olika länder. Det är den slutsats som man kan dra av den här beklämmande diskussionen om hur flyktingar från olika stater behandlas.

Anf. 10 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist säger att man borde jämföra situationen i olika länder. Men det är exakt det vi gör. Och det är med den utgångspunkten som vi har fattat vårt beslut.

Situationen i Polen är f. n. så osäker att vi inte anser att vi nu kan göra annat än att låta polackerna stanna. Vi vet inte vad som skulle hända dem om de återvände.

Anf. 11 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Den logiska följdfrågan blir då: Vad hotar var och en av de här 1 300 polackerna? Vet regeringen och invandrarministern det? Finns det något som helst underlag för att de exempelvis skulle avrättas – vilket har varit fallet när det har gällt andra stater som vi har slängt ut folk till – eller få långvariga fängelsestraff på uppemot tio år, som t. ex. beträffande den unge kurden från Uppsala?

Detta är det intressanta. Man prövar alltså inte de individuella fallen, utan utifrån en situation där det inte har förekommit ens jämförbara övergrepp säger man: Polackerna får stanna, de får arbetstillstånd, de får hjälp med socialvård osv.

Anf. 12 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Då kanske jag för tredje gången skall upprepa vad jag har sagt: Det är just därför att vi inte vet vad som kommer att hända polackerna som de får stanna. Beträffande dem som sänds tillbaka till Chile kan vi bedöma de politiska skäl som de anför, och vi vet ungefär var gränsen kan gå för att de skall råka illa ut, och vi har alltid breda marginaler. Men när det gäller Polen har vi inte den kunskapen, och därför får polackerna f. n. stanna.

Anf. 13 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Vi vet beträffande Chile – jag nämner det, eftersom det exemplet tas upp omigen – att det i det landet ständigt pågår tortyr och avrättningar och att fackföreningarna slås ned där precis som i Polen. Men i Chile inte bara omhändertas fackföreningsmännen, utan där avrättas de.

Detta är den stora skillnaden från land till land. Man måste kunna göra vissa jämförande bedömningar – och så har alltså inte skett i detta fall.

Om vi lämnar jämförelsen med Chile kan vi i stället se på exempelvis Syrien. Statsrådet säger att man vet så bra hur det ligger till där. Men det finns mycket olika uppfattningar om den saken, och vi vet att folk från Syrien – kurder och andra – har råkat mycket illa ut när de har kommit hem.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
23 mars 1982

*Om bibehållande
av gynekologtjänst
vid socialstyrelsen*

6 § Svar på fråga 1981/82:290 om bibehållande av gynekologtjänst vid socialstyrelsen

Anf. 14 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om jag är beredd att medverka till att den speciella gynekologtjänsten vid socialstyrelsen bevaras, bl. a. mot bakgrund av de diskussioner som förs om vikten av att bygga ut preventivmedelsrådgivningen i abortförebyggande syfte.

Socialstyrelsen har i den nya målorganisationen för styrelsen avsatt en tjänst som barnmorska på heltid vid primärvårdsbyrån. Hon skall bevaka mödravård, gynekologiska hälsokontroller, hälsouppllysning och föräldrautbildning i samband med graviditet och förlossning samt svara för tillsyn över barnmorskor och vissa andra grupper inom primärvården. Byrån får därutöver disponera en deltidanställd föredragande gynekolog minst tio timmar per vecka för samma uppgifter inom den öppna gynekologiska vården. I motsvarande omfattning tillkommer en deltidstjänst som gynekolog i den slutna gynekologiska vården. Däremot har socialstyrelsen inte beräknat någon gynekologtjänst i den nya organisationen vid den byrå för hälsouppllysning som övertagit de uppgifter som legat på nämnden för hälsouppllysning – den s. k. H-nämnden. Socialstyrelsen avser att täcka behovet av ytterligare expertis bl. a. inom de nu aktuella områdena genom att anlita experter i projektgrupper och styrelsens vetenskapliga råd. Styrelsen analyserar f. n. behovet av deltidsföredragande läkare inom hälso- och sjukvården för kvinnor. Styrelsen avser att inom tillgängliga ramar ställa resurser till förfogande för de behov som beräknas föreligga.

Socialutskottet har nyligen behandlat en motion (1981/82:1753) om socialstyrelsens resurser för abortförebyggande verksamhet m. m. Ett enigt utskött har därvid uttalat att stor försiktighet bör iakttas av regering och riksdag med att föreskriva att socialstyrelsen skall anställa befattningshavare med viss kompetens för viss verksamhet. Utskottet har därför inte varit berett att föreslå att vissa medel reserveras för någon heltidsanställd gynekolog i den nya organisationen. Utskottet har ansett det angeläget att socialstyrelsen även i fortsättningen bevakar och driver frågor om mödrhälsovård och familjeplanering. Enligt utskottet kan det därför vara motiverat att styrelsen på nytt överväger möjligheterna att inom organisationen inrymma en heltidstjänst som gynekolog för de aktuella uppgifterna.

För egen del anser jag att det är mycket angeläget att socialstyrelsen ägnar hälso- och sjukvården för kvinnor stor uppmärksamhet. Det bör dock – nu som alltid – i första hand ankomma på styrelsen själv att besluta om expertinsatser inom styrelsens olika verksamhetsområden.

Anf. 15 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Tacka för svaret skall jag förstås göra.

Under 1970-talet har i den allmänna debatten och i hälso- och sjukvården vissa frågor tilldragit sig stor uppmärksamhet. Det är frågorna om aborter, preventivmedel, mödrhälsovård och föräldrautbildning.

Nu planerar socialstyrelsen att dra in den speciella gynekologtjänst vars innehavare har ansvaret för just de här frågorna. Det tycker jag rimmar dåligt med socialstyrelsens tidigare inställning, att man aktivt vill påverka utvecklingen i de avscendena. Det är också märkligt mot bakgrund av att socialstyrelsen är den centrala hälsovårdsmyndigheten för dessa frågor.

I stället har man tänkt hyra in konsulter på timme för att nödortfött täcka tillsynsansvaret. Det levande samarbete som hittills har funnits mellan förebyggande hälsovård och hälsouppllysning kommer att brytas.

Svensk gynekologisk förening och RFSU har självfallet protesterat mot den här indragningen. Det är förståeligt, tycker jag, att man är oroad. Vissa hälso- och sjukvårdsfrågor är redan i dag eftersatta, och med denna förändring kommer de att bevakas ännu mindre.

Jag förstår inte resonemanget bakom indragandet av denna tjänst – ur många aspekter en nyckeltjänst. Denna tjänsts verksamhetsområde tar ju aldrig slut – och många nya uppgifter ligger i startgroparna, t. ex. utbyggnaden och uppföljningen av föräldrautbildningen. Smärtlindringen och mödrahälsovårdens utbyggnad är andra viktiga områden att bevaka. Abortutredningens resultat torde komma att leda till uppgifter inom den här tjänstens ram. Också frågorna om fosterdiagnostik och s. k. provrörsbarn ligger inom ramen för denna tjänst. Det rör sig alltså hela tiden om viktiga, centrala frågor inom kvinnohälsovården. Genom indragandet mister socialstyrelsen både överblicken och möjligheterna till att samordna och initiera landstingen till insatser i dessa frågor. Jag menar att någon måste ta ansvar för dem.

Nu tycker Karin Ahrland att det är angeläget, jag tror t. o. m. att det står "mycket angeläget" i svaret, att ägna de här frågorna stor uppmärksamhet. Men man är tydligen inte från regeringshåll intresserad av att bevara gynekologtjänsten. Det tycker jag är märkligt. Jag tycker att Karin Ahrland, som är ytterst ansvarig för sjukvården i landet, borde vara intresserad av att denna tjänst bevaras.

Anf. 16 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Man är självklart från regeringens sida intresserad av att arbetet med de frågor Inga Lantz räknade upp bevaras inom den svenska hälso- och sjukvården. Men man är också intresserad av att låta de enskilda myndigheterna bestämma exakt vilka tjänster som skall finnas, vilket socialstyrelsen har gjort.

Låt mig bara, precis som Inga Lantz, erinra om att frågorna om abort, preventivmedel och mödrahälsovård har fått stort intresse – det är vi eniga om – de senaste åren i den allmänna debatten. Det tycker jag är bra, för därmed driver man också på frågorna, liksom på mig och socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har utfört ett omfattande utvecklings- och informationsarbete på dessa områden; även på uppdrag av regeringen. Man har följt befolknings- och abortutvecklingen. Man har författat tillämpningsföreskrifter för aborträdgivning, sterilisering och preventivmedelsrådgivning. För olika preventivmedel har man utarbetat rådgivning. Barnmorskor har

*Om bibehållande
av gynekologtjänst
vid socialstyrelsen*

Tisdagen den
23 mars 1982

*Om bibehållande
av gynekologtjänst
vid socialstyrelsen*

vidareutbildats för självständig verksamhet. Och det finns, som Inga Lantz säkert känner till, försöksverksamhet inom området sex och samlevnad som har slutförts. Det har också varit fråga om informationsmaterial för allmänhet och patienter om abort, sterilisering och preventivmedel.

Många av dessa projekt är nu avslutade för socialstyrelsens del, men arbetet skall självfallet fortsätta. Det ankommer emellertid i mycket stor utsträckning på sjukvårdshuvudmännen att ansvara för att så sker. Det är dock naturligtvis angeläget att socialstyrelsen ägnar frågorna uppmärksamhet och följer hur arbetet fortsätts. En garanti för att socialstyrelsen säkert kommer att göra det är kanske att det finns en generaldirektör där som personligen är intresserad. En annan garanti kan bl. a. alla kvinnoorganisationer som följer frågan vara.

Anf. 17 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Karin Ahrland säger att arbetet med de här frågorna skall fortsätta. Men det är ju inte alls samma sak att hyra in en konsult temporärt tio timmar i veckan – tillfälliga konsultuppdrag kan aldrig ersätta den kontinuerliga överblick som man fått från den gynekologtjänst som funnits på socialstyrelsen. Karin Ahrland talade om "avslutade arbetsuppgifter", men det kommer ju hela tiden nya med de frågor som bollas i luften. Här gäller det arbetsuppgifter som aldrig tar slut, och jag tycker att det vore skäl att utvidga utöver den tjänst som funnits i stället för att dra in denna enda tjänst. Jag uppfattar det som en markering och en nonchalans mot kvinnosjukvården, som vi vet redan i dag är missgynnad.

Även om Karin Ahrland har en tilltro till generaldirektören på socialstyrelsen, så tycker jag att man kan spåra ett ringa intresse för att driva frågor som gäller hälsovård för kvinnor. Jag tycker att det här är väldigt dåligt, och jag kan inte förstå Karin Ahrlands "lätthet" i den här frågan. Genom att omfördela kompetens inom verket som ägnat sig åt mödravård, familjeplanering och föräldrautbildning frångår man ju socialstyrelsen möjligheterna att aktivt påverka utvecklingen, såsom man tidigare sagt att man vill göra. Man bryter vitalt samarbetet över byrå- och avdelningsgränser. Denna omorganisation och indragning av den här tjänsten kommer att innebära en försvagning på de områden som vi i andra sammanhang säger är så viktiga och som vi vill stimulera och få en utbyggnad av.

Anf. 18 Statsrådet KARIN AHLAND:

Herr talman! Jag får tydligen återigen upplysa Inga Lantz om att det inte är fråga om att hyra in en konsult tio timmar i veckan. Det är fråga om en barnmorsketjänst, två gynekologdeltidstjänster om vardera tio timmar i veckan plus att man därutöver är beredd att i särskilda frågor hyra in expertis. Det är något annat än att hyra in en person tio timmar i veckan.

Får jag dessutom återigen påminna om att det här är viktiga saker. Det tror jag vi är ense om. Vi måste emellertid låta socialstyrelsen själv avgöra hur man vill ha tjänsteorganisationen och hur man vill ha tjänsterna fördelade i den nya organisationen. Det är svårt att i dag exakt säga om de resurser som

socialstyrelsen har avsatt och som jag har nämnt här kommer att räcka till, men jag utgår från att socialstyrelsen kommer att hålla både mig och andra underrättade om, ifall de här resurserna räcker till, och även vara beredd att vidta *omdispositioner*, om de inte skulle göra det.

Nr 104

Tisdagen den
23 mars 1982

*Om bibehållande
av gynekologtjänst
vid socialstyrelsen*

Anf. 19 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Om det här då är så viktiga frågor, varför kan inte Karin Ahrland säga: Jag bedömer de här frågorna som så angelägna att jag tycker att det är felaktigt att dra in den här tjänsten, som innebär en nyckelfunktion. – Svara på det sättet, ta det ansvaret, om ni tycker att detta är så viktigt!

Jag ser denna indragning som en tillbakagång för kvinnosjukvården, och det har man oroat sig för också från andra håll. Det är riktigt att socialutskottet har diskuterat frågan, men inte heller utskottet är berett att tillstyrka att tjänsten är kvar. Och jag har inte möjlighet att följa det arbetet, eftersom vpk är bojkottat från utskottsrepresentation.

Men om de här frågorna är angelägna för Karin Ahrland, varför då inte ta bladet från munnen och säga: Jag tycker att den här tjänsten skall finnas kvar.

Anf. 20 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Det viktiga är att de här frågorna verkligen följs noga av socialstyrelsen, att socialstyrelsen fortsätter det utredningsarbete som pågår och uppmärksammar nya frågor inom kvinnosjukvården. Men det viktiga är inte om det finns exakt en tjänst eller tre, eller var tjänsterna är placerade, utan att jobbet görs.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1981/82:153 till justitieutskottet
1981/82:161 till finansutskottet

Skrivelse
1981/82:173 till utrikesutskottet

8 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1981/82:2216 till socialutskottet
1981/82:2217 till skatteutskottet

9 § Anmälades och bordlades
Motionerna
1981/82:2218 av *Lars Werner m. fl.*
Ansvarighet för närradio (prop. 1981/82:92) och
Närradioverksamhet (prop. 1981/82:127)

1981/82:2219 av *Göthe Knutson m. fl.*

Säkerhets- och försvarspolitiken samt totalförsvarets fortsatta utveckling
(prop. 1981/82:102)

1981/82:2220 av *Gösta Böhman m. fl.*

1981/82:2221 av *Siri Häggmark och Gullan Lindblad*

1981/82:2222 av *Christina Rogestam m. fl.*

1981/82:2223 av *Lars Werner m. fl.*

Forskning m. m. (prop. 1981/82:106)

1981/82:2224 av *Erik Johansson m. fl.*

1981/82:2225 av *Stig Josefson m. fl.*

Ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa, m. m. (prop. 1981/82:120)

1981/82:2226 av *Lennart Blom m. fl.*

Statens provningsanstalts organisation, m. m. (prop. 1981/82:121)

1981/82:2227 av *Lars Werner m. fl.*

Organisation och finansiering av djurens hälso- och sjukvård, m. m. (prop. 1981/82:122)

1981/82:2228 av *Lars Werner m. fl.*

Ändring i lagstiftningen om kriminalvård i anstalt m. m. (prop. 1981/82:141)

1981/82:2229 av *Eric Enlund och Börje Stensson*

1981/82:2230 av *Sven-Gösta Signell*

1981/82:2231 av *Lars Werner m. fl.*

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket (prop. 1981/82:143)

10 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1981/82:23 Förslag om vissa anslag för budgetåret 1982/83 under huvudtiteln
Riksdagen och dess verk m. m. (prop. 1981/82:100)

Försvarsutskottets betänkande

1981/82:16 Flygutbildning av vissa läkare inom försvarsmakten

Kulturutskottets betänkande

1981/82:18 Medelsanvisningen till radio och television, m. m. (prop. 1981/82:100)

Trafikutskottets betänkande

1981/82:24 Anslag till vägväsende (prop. 1981/82:100) (förnyad behandling)

Näringsutskottets betänkande

1981/82:27 Skogsindustrin

11 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 23 mars

1981/82:165 av *Gunnar Björck* i Värmdö (m) till statsrådet *Karin Ahrland* om landstingens ansvar för hälso- och sjukvården i krig:

Den 2 februari besvarade statsrådet Ahrland en fråga om sjukvårdsberedskapen i en krigssituation och hänvisade därvid bl. a. till den försvarsproposition, som kom att framläggas i början av mars. Redan någon vecka efter debatten i riksdagen utbröt en eldfängd skriftväxling mellan Landstingsförbundet och socialstyrelsen om socialstyrelsens rätt att utfärda föreskrifter för landstingen för planeringen av hälso- och sjukvården i krig. Man förklarade att reformeringen av hälso- och sjukvården i krig endast skulle kunna ske successivt under en längre tid, om inte statsbidraget väsentligt ökades. Dessutom protesterade man högljutt mot socialstyrelsens planer på inspektion av den landstingskommunala planeringen för hälso- och sjukvården i krig.

Jag tillät mig i debatten den 2 februari 1982 uttrycka oro för vad övergången till den nya organisationen skulle innebära. Landstingsförbundets agerande förefaller att bestyrka mina tvivel på lämpligheten av den organisationsförändring som framtvingades i samband med bantningen av socialstyrelsen. Liksom i fråga om länsläkarna visar sig nu decentraliseringen från staten till landstingen leda till en konfliktsituation, som riskerar att lamslä utvecklingen och leda till oupphörliga tvister rörande organisation, kompetens och finansiering. Mot bakgrund av utrikesministerns redogörelse för världsläget helt nyligen ter det sig ytterst bekymmersamt att beredskapen för sjukvården i krig nu riskerar att bli ytterligare försämrade genom Landstingsförbundets agerande. Vi har varken råd eller tid med sådant.

Mot bakgrund av det anförda vill jag därför fråga statsrådet Ahrland, om hon har tillfälle att redogöra för hur landstingen hittills förvaltade det ansvar för krigssjukvårdsberedskapen de övertagit den 1 juli 1981 och hur socialstyrelsen skall förmå utöva den "centrala ledningen" av denna verksamhet under nu förevarande förhållanden. Vilka alternativ till att snabbt få ett fast grepp över situationen avser regeringen att ta?